

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING BAA TAJRIBASI

Sadullayev Alisher Akmalovich

“A TOUR TOURISM” MCHJ iqtisodchisi

Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) so‘nggi uch o‘n yil ichida neftga asoslangan iqtisodiyotdan dunyoning yetakchi turistik yo‘nalishlaridan biriga aylangan iqtisodiy transformatsion modelning jonli namunasi sifatida namoyon bo‘ldi. Bu o‘zgarish tasodifiy emas, balki chuqur o‘ylangan davlat strategiyasi, kuchli siyosiy iroda va resurslarni uzoq muddatli rejalashtirish asosida samarali yo‘naltirish natijasidir. BAA tajribasi, ayniqsa, resurslar bilan cheklangan yoki turizm orqali iqtisodiy diversifikatsiyaga intilayotgan ko‘plab rivojlanayotgan va yangi industrial mamlakatlar uchun qimmatli bilim va amaliy ko‘rsatmalar manbai hisoblanadi.

BAA modelining asosiy muvaffaqiyati uning bir-birini to‘ldiradigan va mustahkamlaydigan to‘rtta ustunga asoslanganligidadir. Birinchisi va eng ko‘zga ko‘ringani – bu ajoyib infratuzilma va “eng ulkan” loyihalardir (mega-projects). Dunyodagi eng baland bino Burj Xalifa, sun‘iy orollar – Palm Jumeirah va The World, ramzga aylangan Burj Al Arab mehmonxonasi kabi ob‘yektlar nafaqat arxitektura mo‘jizalaridir, balki kuchli global brend yaratish vositasi bo‘ldi. Bu ob‘yektlar haqiqiy diqqat markaziga aylanib, mamlakat haqida gapirishga sabab bo‘ldi. Logistika sohasidagi gigant investitsiyalar – jahon reytingida yuqori o‘rinlarni egallagan Dubai va Abu-Dabi xalqaro aeroportlari, shuningdek, Emirates va Etihad kabi global aviakompaniyalar BAAGA butun dunyo bo‘ylab turistlarni jalb qilish imkonini berdi. Bu infratuzilma nafaqat kelish uchun asos yaratdi, balki mintaqaviy aviatransit markazi sifatida qo‘shimcha iqtisodiy daromad manbai hamdir.

Ikkinchi ustun – bu turistik mahsulotlarning ekstremal diversifikatsiyasidir. BAA lyuks va hashamatli dam olish stereotipidan uzoqlashib, har qanday turistni qiziqtirishi mumkin bo‘lgan keng spektrni taklif qiladi. Savdo-turizmi (shopping tourism) Dubai Savdo Festivali (DSF) va jahonning eng yirik savdo markazlari orqali rivojlantirildi. Madaniy turizm so‘nggi yillarda agressiv ravishda rivojlanmoqda, bunga Abu-Dabidagi Luvr filiali, Sharjaning UNESCO tomonidan Arab madaniyatining poytaxti deb e‘lon qilinishi va an‘anaviy qal‘alar va muzeylarni restavratsiya qilish daxldordir. Bundan tashqari, BAA ta‘lim (yuqori darajadagi xalqaro universitetlar) va sog‘liqni saqlash (davolash) turizmi, shuningdek, Ras al-Xayma va Fujayradagi tog‘- dengiz ekoturizmi yo‘nalishlarini faol targ‘ib qilmoqda. Bu diversifikatsiya mamlakatni iqtisodiy zarbalarga nisbatan bardoshliroq qiladi va yil davomida turistik oqimni barqarorlashtiradi.

Uchinchi omil – bu turizmni rag‘batlantirish va rivojlantirish sohasidagi samarali va izchil davlat siyosatidir. “Dubai Tourism Strategy 2025” yoki “Abu Dhabi Tourism Strategy 2030” kabi aniq strategik hujjatlar yo‘l xaritasi vazifasini o‘taydi. Davlat erkin iqtisodiy zonalar (masalan, Jebel Ali), soliq imtiyozlari va infratuzilma loyihalariga qulay moliyalashtirish orqali katta xususiy investitsiyalarni, jumladan, chet el investitsiyalarini jalb qiladi. Viza siyosatining doimiy soddalashuvi (100 dan ortiq mamlakat fuqarolari uchun vizasiz yoki oldindan viza olish imkoniyati) kirish to‘siqlarini sezilarli darajada kamaytirdi.

To‘rtinchisi – bu global miqyosdagi aqlli va agressiv marketing va “soft power” (yumshoq kuch)dan foydalanishdir. “Amazing Dubai” kabi brend kampaniyalar, butun dunyo bo‘ylab reklama, ijtimoiy tarmoqlarda (influencer marketing) faol ishtirok etish, shuningdek, Formula 1 Gran-prisi, Expo 2020 Dubai va Dubay xalqaro kinofestivali kabi yirik xalqaro tadbirlarni o‘tkazish doimiy ravishda BAA imidjini yangilab va mustahkamlab turadi. Bu faoliyat nafaqat turistlarni jalb qiladi, balki mamlakatning global madaniy va biznes kartasida mustahkam o‘rin egallashiga xizmat qiladi.

BAA muvaffaqiyatining chuqurroq omillari uning geografik joylashuvi (Yevropa, Osiyo va Afrikaning yo‘nalishlar chorrahasi), siyosiy barqarorligi, yuqori darajadagi xavfsizligi va turli madaniyatlar va dinlarga nisbatan deklarativ va amaliy bag‘rikengligidadir. Bu omillar birgalikda turistlar, ham ko‘chmas mulk investorlari, ham ixtisoslashtirilgan mutaxassislar uchun jozibador muhit yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, BAA turizmni rivojlantirish tajribasi boshqa mamlakatlar, jumladan, O‘zbekiston uchun bir qator muhim amaliy darslarni beradi. Birinchidan, muvaffaqiyatning kaliti infratuzilma, qonunchilik, marketing va kadrlar tayyorlashning uyg‘unlashgan yondashuvida yotadi. Ikkinchidan, turistik mahsulotning unikalligi va sifatiga (“miqdordan ko‘ra sifat” printsipli) e‘tibor qaratish kerak. Uchinchidan, davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi samarali hamkorlik (PPP) va raqobatbardosh investitsion muhit muhim ahamiyatga ega. To‘rtinchidan, logistika (aviakompaniyalar, aeroportlar) va viza siyosatini soddalashtirish global turistik oqimga integratsiya uchun asosdir. Va nihoyat, BAA tajribasi shuni ko‘rsatadiki, uzoq muddatli, aniq strategik rejalashtirish va ijro etishda barqaror siyosiy iroda har qanday transformatsion dasturning eng muhim komponentidir. BAA modelini o‘rganish va uning elementlarini mahalliy shart-sharoitga moslashtirish ko‘plab mamlakatlarga turizm sohasida tez va sifatli o‘sishga erishish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. United Arab Emirates Government Portal. (2023). UAE Vision 2021 and related sector strategies (Tourism).
2. Department of Culture and Tourism – Abu Dhabi (DCT Abu Dhabi). (2022). Abu Dhabi Tourism Strategy 2030.
3. Dubai's Department of Economy and Tourism (DET). (2021). Dubai Tourism Strategy 2025.
4. World Travel & Tourism Council (WTTC). (2023). Economic Impact Report: United Arab Emirates.
5. UNWTO (World Tourism Organization). (2022). Middle East Tourism Trends and Outlook.
6. Stephenson, M. L., & Al-Hamarneh, A. (Eds.). (2017). *International tourism development and the Gulf Cooperation Council states: Challenges and opportunities*. Routledge.
7. Henderson, J. C. (2016). "Destination development: Trends in Dubai." *Tourism Management Perspectives*, 18, 1-4.

